

Lurralde ahaztuak

CARMEN VALOIS

310. GELA

Etxeko eskaileratik erori da. Gorputza minduta du, ubelduraz josita.

Hirurogei urte ditu eta edan egiten du, gehiegi batzuetan. Horrelakoetan, Martinek ez du bere burua kontrolatzen eta etxeko pasilloan estropezu egiten du logela topatu arte, eta erantzi ere egin gabe, ohean etzanda geratzen da loak harrapatu arte; loak gehiegizko alkohola xurgatu arte; loak betiko gizaseme bihurtu arte.

Eta loak bere besoetan babesten duen bitartean, bere buruari agintzen dio azken aldia izango dela: bihartik aurrera ez duela gehiago edango.

Baina hurrengo egunsentian tristurak harrapatu egiten du, estu, berriro, eta bakardadea errealitate gordinaren lagun bakar duela, kalera abiatzen da alkoholak ematen dion babesa bilatzera. Eta edateari ekiten dio, bortitz, gupidarik gabe, identitatea anabasan galdu arte; izanaren kontzientzia ahaztu arte.

Etsita dago, eguna amaitu orduko, leher eginda. Etxera abiatzen da. Eskailerak igotzerakoan erori egiten da, gaur ere, berriro ere.

Ezkaratzean gelditzen da etzanda, sorgor, mugitu ezinik.

Auzokide bat hurbiltzen zaio, medikuari deituko diola esanez. Martinek ezetz.

Emeki-emeki altxa egin da, bekainetik odol-jarioa izan arren, begietan negar isila pilatu arren. Eskailerak igotzen hasten da, duintasun apurrak bilduz, ia arrastaka.

Gorputza minduta du. Bihotzean, saminaren zama astuna darama. Kontzientzian, borondatearen porrota.

311. GELA

Negarrez dago. Gaur, berri txarrak jaso ditu. Hiltzear du anaia. Bat-batean izan da; berriak ustekabeen harrapatu du, ez zuen espero.

Aspaldi honetan kontaktu handirik ez dute izan, huskeria baten-gatik gainera, familia kontuak! Baina, anaia biziki maite izan du beti, bere begikoa izan da -agian etxeko gazteena izan delako-.

Gaur, berria jaso duenean, korrika atera da etxetik ospitalerantz. Korrika sartu da gelan. Anaia ez dago barruan, eta erizainari galdetu dio non ote dagoen. Tanatorioan dagoela esan dionean, bihozkada bortitz batek estutu dio urdaila.

Barrenean, sentimendu iluna nagusitu zaio, tristurak burumakur utzi du.

Bere memorian iltzaturik gelditu dira alferrik galdutako denboraren aztarnak. Errekuperatzea posible izango balitz, sikiera... minutu gutxi batzuk izanda ere. Bizitzak aukera hori emango balio...

Baina ez, bizitzak ez dio horretarako beste aukerarik emango.

Tanatoriora hurbildu da. 7. gelara.

Ohatila gainean anaiaren gorpua dago, oraindik bero.

Begietara zuzendu zaio:

“barka nazazu” eta “maite zaitut”

esan eta gero,

jada presarik gabe,

abiatu da kalerantz, burumakur.

312. GELA

Gaua gaizki pasa du. Amesgaiztoetan. Etengabeko mugimenduan, gau hartan bezala.

Ospitalean dago, baina itsasoan ikusi du berriz bere burua eta gogora etorri zaio semea ito zitzaion gau madarikatu hura. Masta nagusitik uretara erori zen ueña; une hori batez ere, izoztutako irudi baten antzera, begi-ninian iltzaturik gelditu zitzaionekoa.

Orain, aztoratu egin da, gau hartan bezala. Kareletik aurrera eta atzera doa haizearen kontra, istriborretik ababorrera ametsaren errealitate gordinean. Barkuan dago, brankatik popara, aurrera eta atzera atsedetik hartu gabe, semea salbatu nahian. Ezinaren aurkako borroka antzuan.

Ezinezkoa du, ordea; Itsasoko gauak bere atzaparretan ezkutatu du semea, betirako.

Izterditan esnatu da. Ohean lotuta dago. Eskumuturretako loturek tinko dihardute.

Seme gazteena bisitan etorri zaio. Aitak bizitutakoa kontatu dio. Semeak ohartarazi nahi izan dio ez dagoela itsasoan, baina aitak ez du sinetsi nahi. Eta berean tematu da.

Azkenean, etsita, lo hartu du berriro. Ametsetan sikiera itsasora bueltatzeko, ametsetan sikiera semearen bila abiatzeko, esperantza galdu gabe, behin eta berriz.

Bitartean, erizaina sartu da gelara. Suero botila aldatu du.

Leihoa irekita dago. Kanpotik, kresal usaina dator.

313. GELA

Zainketa Intentsiboetako Unitatean dago. Kinka larrian.

Bere andrea korridorearen beste aldean dago, itxaroten. Bisitak mugatuak ditu, sartzeko ordutegia bezalaxe.

Horregatik dago zain, egunero, goizetik gauera arte. Txanda bakoitzean, ordu erditxoa Julian ikusteko, hirurogei minutu. Hori baka-

rrik bada ere, bertan egon nahi du, ez du urrutira joan nahi, badaezpada ere.

Sartzeko ordua ailegutzen denean, emakumeak oinetako berdeak eta mantala janzten ditu. Pozik sartu ohi da, hogeita hamar minutu bakarrik izan arren, askotan, beldurrez egon arren. Beldurrez, minutu horiek noiz puskatuko ote diren...

Hala ere, ondo-biderako bada, denbora horrekin konformatzen da, ez du gehiago eskatu nahi, eta egia da, gizona bizirik ikustearekin bakarrik, nahiko duela. Oraindik behintzat senarrak hor dihardu, aste-bete osoa bizitza eta heriotzaren arteko eremuetan ibili den arren.

Erizaina sartu da barrura, gizona esnatu du termometroa jartzera-koan. Erizainak ohartarazi dio gizonari bere andrea kristalaren beste aldean dagoela. Orduan, gizonak begirada horrengana zuzendu, eta erizainari esan dio: esaiozu, asko maite dudala. Erizainak buruarekin baieztatu ezin eginez, beste aldera jiratu da eta banan-banan errepi-katu dizkio hitzak emakumeari, ezpainak kristalean jarritik, hitzak kristalean pausatuz.

Berriz, gizonarengana zuzendu da. Une horretan, gizona zerbait gehiago esaten saiatu da. Erizaina asko hurbildu zaio hobeto entzuteko baina, burua alde batera mugituz, berriz koman sartu da.

Emakumeak oinetako berdeak eta mantala erantzi ditu. Egongelatxora doa. Han eseriko da berrirori, gaueko ordu erditxoaren zain. Hogeita hamar minutu, kristalezko minutuen zain.

414. GELA

Sufritzen ari da. Aspalditik. Eta orain arte, bere egoera nahiko kaxkarra izan bada ere, azken bolada honetan okerrera egin du, nabarmen.

Makal dabil, oso makal, eta gizonak ezin du horrela ikusi. Ezin du Maiteren gaixotasunak dakarren sufrimendua gehiago jasan.

Jada, Maite ez da konturatzen non dagoen, ezta zeinekin dagoen ere, eta gizonari oso gogorra egiten zaio.

Oso bakarrik sentitzen da. Bizitzen ari den egoera latza da, erantzukizun guztia berea baita, zama osoa bere gain. Etxeko ardura guztiak bereak ditu. Emaztea gaixotu zen arte ez zuen horrelako ardurarik inoiz izan, baina gaixotu zitzaion momentutik, lan horiek egin behar izaten ditu, eta dagoeneko, nekatuta dago, oso nekatuta.

Pentsakor dago. Lanak alde batera utzita, egongelara doa. Landareari ura botatzen dion bitartean, bere buruarekin solasean ari da: zein gogorra den maite duzun pertsona sufritzen ikustea; zein zaila den zure inguruko guztia desegiten ari dela ikustea, zein zaila den egoera horretan aurrera jarraitzea.

Biziki kezkatuta dago. Egun hauetan ideia bat jiraka darabilkio buruan: bera ez badago, zeinek zainduko du Maite? Eta sentipen horrek ez du bakean uzten.

Gaua da. Andreari afaria eman eta gero, ohean sartu du. Aldamenean eseri zaio, besoetan hartu eta kulunkatzen hasi da. Gero, etzanda jarri du berriro. Orraztu egin du, guztiz apainduta utzi arte, eguneroko erritoan.

Bere gorputza laztandu du, maitekiro, eta haren berotasunak zirrara bizia eragin dio bihotza izoztuta utzirik. Ezpainetan, lantuek bustitako musu hezea eman dio.

Ondoren, burkoa hartu eta ahoan jarri dio. Ez da mugitu, gizonari egiten utzi dio, egunero bezala, erresistentziarik jarri gabe. Gero, atsedena hartu du, betirako loak sostengaturik.

Gelara bueltatu da gizona, eta gustukoen zuen soinekoa jantzi dio. Gizona sukaldera joan da eta gasa ireki du.

Ohean sartu da, bere ondoan. Estutik heldu eta zain gelditu da, lasai, betirako loak bere bila noiz etorriko zain.

415. GELA

Dolumina eman diot kalean topatu dudanean. Aita hil berria du, pasa den igandean zendu zen.

87 urte zituela esan dit. Azken bi hilabeteetan ospitalean pasatu ditu bizitzarekin borroka bizian, baina azkenean gaixotasuna gailendu zaio, eta guk ezagutzen ez dugun espazio horretara eraman du.

Tristuraz aparte, ez dut gaizki ikusi, baina badakit aita asko maite zuela eta penatuta dagoela. Diotenez, normalena da edadetuak hiltzea. Baina nik badakit biografiak ematen diola zentzua duela biologiarri eta ez alderantziz.

Badakit, bederen, sufrimendua eta dolua norbanakoaren esperientziak direla eta norberak duela prozesua aurrera eramateko era, eta baita, nola edo hala, gainditzeko moduak ere.

Badakit, prozesua era batera edo bestera eramanda, baldintzatu egiten duela nolabait egoera horri aurre egitea, eta askotan, ezinbesteko oztopoa bilakatzen dela, bizitzarako haustura bihurturik. Badakit, hortxe dagoela putzu ilunean erortzeko muga, marra eta mugak imajinarioak izan arren.

Despeditzen ari garela zera esan dit: pasa den igandean urteak bete dituela, eta kurioz egin zait semea mundura etorri zen egun berean bere aita hiltzea. Jaiotza eta heriotza egun berean, hainbat tokitan gertatuko den bezala. Batzuk joaneko bidean, beste batzuk etortzeko.

Eta begitandu zaizkit bizitzaren alde argia eta iluna bukaezinezko mugimenduan. Ilargia eta eguna bezalaxe.

Kate bereko elementuak joan-etorrian: egunez egun, urtez urte, mendez mende, unibertsoaren begien testigantzapean.

513. GELA

Aurrean dut, negarrez.

Berrogei urteko emakumea da. Ilea luzea du, gaztaina kolorekoa. Bere begiak berdeak dira, bizi-biziak, eta negarrarekin distiratsu ageri dira. Alkoholarekin dituen arazoengatik ospitaleratu dute.

Goxo-goxo hitz egiten diodan arren, ezin dut bere lantua geldiarazi. Betileak busti- bustiak ditu. Itxoitea erabaki dut. Lasaitzeko denbora beharko du, akaso. Bien bitartean, eskura jarri dizkiot paperezko

zapiak; bat bestearen atzetik hartzen du. Zakarrontzia ere aldameanean jarri diot.

Mukiak kendu ditu, eta orain badirudi bere jarioa eten egingo duela. Eskaini diot ura, eta buruarekin egindako keinu batekin, onartu egin du.

Lasaitu denean hitz egiteari ekin dio.

Kontatzen dit sentitzen duela zortea kontrari izan duela bizitzan. Banandua dago eta bi alaba ditu; txikia bakarrik du etxean, zaharrena honez gero bere kasa bizi baita. Eta dio, arazoez gainditzen dutenean, alkoholaren babesa bilatzen duela, jakin arren mozkorralditik esnatu orduko okerrago sentituko dela eta inguruko guztia berriz galbidean izango duela. Jakin arren, horietako bakoitzean atzeraldi berri bat suposatuko duela bere bizitzan.

Horregatik dago hain triste orain, hain beldurtua, badakielako zer-nolako ondorioa izan dezakeen bere azkeneko mozkorraldiak. Badakielako, alaba txikiaren zaintza eskasa argudiatua, ziur aski, bere aldamenetik eramango dutela, eta hau esanez, berriro hasi da negarez, berriro hasi da madarikatzen bere patu beltza.

Ni, gaurko saioa ixteko asmoz, elkarrizketa beste zerbaitetara eramaten saiatu naiz bere begien koloreaz mintzatuz. Harro egiten dit irribarre orduan, badaki-eta politak direla. Pixkanaka alaitzen joan da, eta erdi barrezka, erdi lotsaturik, maiteminduta dagoela kontatzen dit; bai, autobus gidariak begiak esperantza koloretakoak zituela esan zionetik.

Begira nago orain, begietara zuzenean. Isiltasuna nagusi, burutazio bat, horixe eman nahi nioke nik, esperantza apur bat, arrazoi bakan bat, bere bizia aurrera eraman ahal izateko. Bere biziaren balioaz jabetzeko sikiera.

Anestesia gela

Hiru dira. Hiru emakume. Hirurogei eta hamabi, hirurogei eta zortzi, eta laurogei urteko emakumeak. Ospitaleko ebakuntza-gela batean daude ohatiletan etzanda sendagilearen zain. Biluzik daude hirurak, maindireen babesean. Depresioak jota daude eta terapia elektrokonbultsiboaren bitartez artatuko dituzte.

Sartzen garenean anestesista eta hiru erizain prest daude psikiatren esanetara. Agurrak Pakitari. Ohiko kalakek irauten duten bitartean, erizainek atondo egiten dute Pakitaren burua burkotxoan ondo jarrit. Ondoren galderak egiten dizkiote: ea zer moduz dagoen; ea ordeko hotz-haginak kendu dituen.

Eta maindireak pixka bat gora eramanez agerian gelditzen dira oinak, baita besoak ere. Erizainek ahoan sartzen diote gomazko tramankulu bat, anestesistak zainetik botika sartzen dion bitartean. Orduan, psikiatrak makinari eragiten dio eta xok! Pakitaren aurpegiko giharren uzkurdua nabarmen agertzen da, eta baita lepoko giharretakoa ere; oinei erreparatuz, zertxobait uzkurtu dira. Gero Pakitaren aurpegia bere onera itzuli da eta badirudi bakean dagoela. Momentuz, hor jarraitu beharko du guztiz esnatu arte. Eta gu, besoak eta oinak tapatu ondoren, bagoaz hurrengo ohatilara.

Gortina alde batera utziz, diosala beste Pakitari. Bai, kendu ditu ordeko hotz-haginak, eta badoaz aurrera; martxan jartzen dute aurreko prozedura berbera. Kasu honetan uzkurdua ez da nabarmen agertzen. Psikiatrak nota hartzen du. Gomazko tramankulua kentzerakoan ohartzen dira erizainak ezpainetan odol pixka duela, ezpainak lehorrak zituenaren seinale ote... Eta eragindako loaldi artifizial horretan uzten dute oraingoz bigarren Pakita.

Eta hurrengo Pakitarengana goazenerako, badakit zehatz-zehatz zertan den terapia elektrokonbultsiboaren prozedura, Pakita bakoitzarengan eragin desberdina izan arren.

Ikusitakoari bueltaka, galdera bat datorkit burura teknikaz harago, zein ote da hiru Pakitak duten depresioaren iturburua? Ez daukat ordea erantzuna.

807. GELA

Bere gelara sartzeko, giltza behar da. Bertatik ezin da zerua ikusi, kalea ere ez.

Bi hilabete pasa dira bere buruaz beste egiten saiatu zenik. Baina ez zuen lortu ordea. Geroztik, bere egunerokoa lau metro karratutan kabitzen da, eta antzinako printzesa balitz bezala, horma tartean etenda gelditu da bere bizitza, preso, XXI. mendean egon arren, gatibu dago; gatibu bere gorputzaren kartzelan.

Gertaera horretatik hona, besteren menpe bizi da, egun osoan zain egoten delarik. Entzumena zorroztu zaio eta adi-adi egoten da: pauso hotsak lehendabizi, ondoren, gelako sarrailaren soinua giltza sartzerakoan. Eta ongi daki egun bakoitza otorduei lotua dagoela, a zer-nolako paradoxa, bai horixe, otorduei lotua egotea, eta hor izatea bizitzarekiko lokarria! Izan ere, honenbestez badaki, orain ezin duela hutsik egin; badaki kontrolpean dutela bere pisua, badaki soka moztzean lotuak daudela egunero eman beharreko urratsak.

Eta ez daki oso ongi zergatik, ezta noiztik ere, baina aitortzen du arazoak dituela bere burua den bezala onartzeko. Aitortzen du ez zaiola gustatzen bere itxura, ez dituela onartzen bere ezaugarriak, eta noizbehinka kontzienteki jateari uzten diola, horrela bizitzeak ez duelako merezi.

Horregatik saiatu da bere buruaz beste egiten, bere gorputzari zama hori kendu nahian, bere gorputzaren kartzelan preso dagoen hori askatu nahian. Libre izateko; bai aske, hor, urrutiko dimentsio batean, grabitate gabeko espazio eternalean, non gorputzek garrantzia galtzen duten betirako.

Lurralde ahaztuak

Tinarekin egin dut topo kalean. Oraindik kimioterapiaren ondorioak nabarmen ageri zaizkio. Zer moduz dagoen galdetu diodanean, bere betiko irribarrea eskaini dit, baina sumatu diot tristura puntu bat, eta berehala ulertu dut horren jatorria, semea ospitalean duela kontaktu didanean.

Oroitu naiz orain urte batzuk berarekin izandako solasaldiaz. Ordurako, bere semearen gaixotasunaren hasierako zantzuak azaltzen hasiak ziren, Tinaren gizona hil berria zelarik. Hasieran baina Tinak ez zuen sinistu nahi, semeak ere bere ahizpak zuen gaixotasun berbera pairatzen zuenik. Tinak zioen gaixotasun horren seinaleak ongi ezagutzen zituela, eta ez zirela semeak zituenak.

Ordutik hona, urte batzuk pasa dira eta dagoeneko onartzen du semeak eskizofrenia duela. Horregatik, ez dio hutsik egiten eta horregatik urte guzti hauetan batera ibili dira hirurak, Tina, gaixotasuna eta semea. Eta dagoeneko, ongi ezagutzen dute elkar; are gehiago,

elkarrekin ibiltzeko prest jarraitzen du Tinak, bera ere gaixo egon arren, baina semearen ongizatea lehenestez.

Azken finean, Tinak dituen nahiak edozein amarenak dira, seme-alabak hazi eta bizitza normala egitea. Bai, bizimodu normala, hainbatetik hainbatetan gorrotagarria izaten duten normaltasun hori, balio preziatua bilakatzen baita buruko gaitza duten pertsona zein ingurukoentzat, lortu ezinezko ametsa bihurtzen baita normala izateko aukera.

Eta amets hori izango du Tinak buruan. Bai, horretan pentsatuko du semearen bila joaterakoan. Orduan, ospitaleko lurralde ahaztuak zeharkatu eta adeitsu zuzenduko zaio. Besotik heldu eta elkarrekin aterako dira kalera, munduan leku bat izateko amets.